

1

ΑΛΕΞΑΝΤΕΡ

Λένινγκραντ, 1968

«Τι θα κάνεις όταν τελειώσεις το σχολείο;» ρώτησε ο Αλεξάντερ.

«Ελπίζω να μπω στην Κα-Γκε-Μπε», απάντησε ο Βλαντίμιρ, «αλλά δεν έχω πιθανότητες να με δεχτούν αν δεν εξασφαλίσω μια θέση στο κρατικό πανεπιστήμιο. Εσύ;»

«Σκοπεύω να γίνω ο πρώτος δημοκρατικά εκλεγμένος Πρόεδρος της Ρωσίας», είπε ο Αλεξάντερ, γελώντας.

«Κι αν τα καταφέρεις», είπε ο Βλαντίμιρ, χωρίς να γελάσει, «μπορείς να με διορίσεις επικεφαλής της Κα-Γκε-Μπε».

«Δεν εγκρίνω το νεποτισμό», είπε ο Αλεξάντερ, ενώ διέσχιζαν την αυλή του σχολείου και έβγαιναν στο δρόμο.

«Το νεποτισμό...;» είπε ο Βλαντίμιρ, καθώς άρχισαν να προχωρούν προς τα σπίτια τους.

«Προέρχεται από τη λέξη ανιψιός στα ιταλικά, και χρονολογείται από τους πάπες του δέκατου έβδομου αιώνα, που πρόσφεραν συχνά στήριξη στην οικογένεια και στους στενούς φίλους τους».

«Και τι κακό υπάρχει σ' αυτό;» είπε ο Βλαντίμιρ. «Ό,τι έκαναν οι πάπες θα το κάνεις εσύ με την Κα-Γκε-Μπε».

«Θα πας στον αγώνα το Σάββατο;» ρώτησε ο Αλεξάντερ, για να αλλάξει θέμα.

«Όχι. Από τη στιγμή που η ΦΚ Ζενίτ έφτασε στους ημιτελικούς, δεν υπήρχε περίπτωση κάποιος σαν εμένα να βρει εισιτήριο. Αλλά σίγουρα εσύ, αφού ο πατέρας σου είναι επόπτης στις αποβάθρες, θα έχεις δυο θέσεις στην εξέδρα για τα μέλη του κόμματος».

«Όχι, εφόσον αρνείται πάντα να γίνει μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος», είπε ο Αλεξάντερ. «Και την τελευταία φορά που τον ρώτησα δε φάνηκε καθόλου αισιόδοξος ότι θα έβρισκε εισιτήριο, οπότε τώρα η μοναδική μου ελπίδα είναι ο θεός μου, ο Κόλια».

Καθώς συνέχιζαν να περπατούν, ο Αλεξάντερ συνειδητοποίησε ότι και οι δύο απέφευγαν το ένα θέμα που δεν έφευγε ποτέ εντελώς από το μυαλό τους.

«Πότε νομίζεις ότι θα μάθουμε;»

«Δεν έχω ιδέα», είπε ο Αλεξάντερ. «Υποψιάζομαι πως οι καθηγητές μας χαίρονται να μας βλέπουν να υποφέρουμε, καθώς ξέρουν καλά πως αυτή είναι η τελευταία φορά που έχουν κάποια εξουσία πάνω μας».

«Εσύ δεν έχεις λόγο να ανησυχείς», είπε ο Βλαντίμιρ. «Στην περίπτωση σου, το μόνο θέμα είναι αν θα κερδίσεις την Υποτροφία Λένιν για τη σχολή ξένων γλωσσών της Μόσχας, ή αν θα σε πάρουν στο κρατικό πανεπιστήμιο για να σπουδάσεις μαθηματικά. Ενώ εγώ δεν είμαι καν σίγουρος ότι θα μπω στο πανεπιστήμιο, και αν δεν μπω, τέρμα οι πιθανότητες να με πάρουν στην Κα-Γκε-Μπε». Αναστέναξε. «Πιθανότατα, θα καταλήξω να δουλεύω στις αποβάθρες για την υπόλοιπη ζωή μου, και θα έχω αφεντικό τον πατέρα σου».

Ο Αλεξάντερ δε μίλησε, καθώς έμπαιναν στην πολυκατοικία όπου ζούσαν, και άρχισαν να ανεβαίνουν το φαγωμένο, πέτρινο κλιμακοστάσιο μέχρι τα διαμερίσματά τους.

«Εύχομαι να έμενα στον πρώτο όροφο και όχι στον ένατο».

«Όπως πολύ καλά ξέρεις, Βλαντίμιρ, μόνο μέλη του κόμματος ζουν στα πρώτα τρία πατώματα. Αλλά είμαι βέβαιος πως μόλις μπεις στην Κα-Γκε-Μπε, θα ξεπέσεις κι εσύ».

«Θα σε δω το πρωί», είπε ο Βλαντίμιρ, αγνοώντας το σαρκασμό του φίλου του, και συνέχισε να ανεβαίνει τα υπόλοιπα τέσσερα πατώματα.

Καθώς ο Αλεξάντερ άνοιγε την πόρτα του μικροσκοπικού διαμερίσματος της οικογένειάς του στον πέμπτο όροφο, θυμήθηκε ένα άρθρο που είχε διαβάσει πρόσφατα σε ένα κρατικό περιοδικό και έλεγε ότι στην Αμερική υπάρχουν τόσοι πολλοί εγκληματίες, ώστε όλοι έχουν τουλάχιστον δύο κλειδαριές στην εξώπορτά τους. Ίσως ο μόνος λόγος που δε συνέβαινε αυτό στη Σοβιετική Ένωση, σκέφτηκε, ήταν ότι δεν υπήρχε κάτι άξιο λόγου να κλέψει κανείς.

Πήγε κατευθείαν στο δωμάτιό του, ξέροντας πως η μητέρα του δεν επρόκειτο να επιστρέψει μέχρι να τελειώσει τη βάρδια της στις αποβάθρες. Έβγαλε κάμποσα φύλλα με γραμμές, ένα μολύβι και ένα πολυμεταχειρισμένο βιβλίο από το σακίδιό του, και τα ακούμπησε στο μικρό τραπέζι, στη γωνιά του δωματίου του, πριν ανοίξει το Πό-

λεμος και *Ειρήνη* στη σελίδα 179 και συνεχίσει να μεταφράζει το λόγο του Τολστόι στα αγγλικά. Όταν η οικογένεια Ραστόφ κάθισε για φαγητό εκείνο το βράδυ, ο Νικολάι φαινόταν αφηρημένος, και όχι μόνο επειδή...

Ο Αλεξάντερ διπλοτσεκάριζε κάθε αράδα για τυχόν ορθογραφικά λάθη, και για να δει μήπως μπορούσε να σκεφτεί κάποιες πιο κατάλληλες αγγλικές λέξεις, όταν άκουσε την εξώπορτα να ανοίγει. Το στομάχι του άρχισε να γουργουρίζει, και αναρωτήθηκε αν η μητέρα του είχε καταφέρει να βγάλει κρυφά λίγο φαγητό από τη λέσχη αξιωματικών, όπου ήταν μαγειρίσσα. Έκλεισε το βιβλίο του και πήγε να τη βρει στην κουζίνα.

Η Γελιένα του χαμογέλασε ζεστά, καθώς ο Αλεξάντερ καθόταν στον ξύλινο πάγκο δίπλα στο τραπέζι.

«Υπάρχει κάτι ιδιαίτερο απόψε, μαμά;» ρώτησε με ελπίδα.

Η Γελιένα χαμογέλασε ξανά, και άρχισε να βγάζει από τις τσέπες της μια μεγάλη πατάτα, δύο παστινάκια, μισή φρατζόλα ψωμί και, το έπαθλο της βραδιάς, μισή μπριζόλα, που είχε απομείνει, προφανώς, στο πιάτο κάποιου αξιωματικού έπειτα από το γεύμα του. *Πραγματικό τσιμπούσι*, σκέφτηκε ο Αλεξάντερ, σε σχέση με το τι θα έτρωγε απόψε ο φίλος του, ο Βλαντίμιρ. Υπάρχει πάντα κάποιος που βρίσκεται σε χειρότερη θέση από σένα, του υπενθύμιζε συχνά η μητέρα του.

«Κανένα νέο;» ρώτησε η Γελιένα, ενώ άρχισε να ξεφλουδίζει την πατάτα.

«Με ρωτάς το ίδιο πράγμα κάθε βράδυ, μαμά, και σου λέω συνεχώς πως δεν περιμένω αποτελέσματα τουλάχιστον για ένα μήνα ακόμα, ίσως και παραπάνω».

«Απλώς ο πατέρας σου θα ήταν τόσο περήφανος αν κέρδιζες την Υποτροφία Λένιν». Τελείωσε με την πατάτα και άφησε τις φλούδες στην άκρη. Δεν πετούσε τίποτε. «Ξέρεις, αν δεν είχε μεσολαβήσει ο πόλεμος, ο πατέρας σου θα είχε πάει στο πανεπιστήμιο».

Ο Αλεξάντερ το ήξερε πολύ καλά, αλλά δεν έπαυε να χαίρεται κάθε φορά που άκουγε πώς ο πατέρας του είχε υπηρετήσει, ως νεαρός δεκανέας, στο ανατολικό μέτωπο, στη διάρκεια της Πολιορκίας του Λένινγκραντ και, παρότι μια μεραρχία Panzer έκανε επίθεση στον τομέα του για ενενήντα τρεις συνεχόμενες μέρες, δεν άφησε ούτε στιγμή το πόστο του, έως ότου οι Γερμανοί έλυσαν την πολιορκία και οπισθοχώρησαν στη χώρα τους.

«Και γι' αυτόν το λόγο τιμήθηκε με το Μετάλλιο για την Υπεράσπιση του Λένινγκραντ», είπε την αναμενόμενη ατάκα ο Αλεξάντερ.

Η μητέρα του πρέπει να του είχε πει την ιστορία εκατό φορές, αλλά ο Αλεξάντερ δεν είχε κουραστεί να την ακούει, παρόλο που ο πατέρας του δε μιλούσε ποτέ γι' αυτό το θέμα. Και τώρα, σχεδόν είκοσι πέντε χρόνια αργότερα, αφού επέστρεψε στις αποβάθρες, είχε προαχθεί σε Σύντροφο Αρχιεπίσκοπο, και διοικούσε τρεις χιλιάδες εργάτες. Παρότι δεν ήταν μέλος του κόμματος, ακόμα και η Κα-Γκε-Μπε αναγνώριζε πως ήταν ο μοναδικός άνθρωπος γι' αυτή τη δουλειά.

Η εξώπορτα άνοιξε και έκλεισε με θόρυβο, αναγγέλλοντας την άφιξη του πατέρα του. Ο Αλεξάντερ χαμογέλασε όταν μπήκε ορμητικά στην κουζίνα. Ψηλός και γεροδεμένος, ο Κονσταντίν Καρπιένκο ήταν ένας ωραίος άντρας, που τραβούσε ακόμα τα βλέμματα των νεαρών γυναικών. Το ανεμοδαρμένο πρόσωπό του στόλιζε ένα πλούσιο, φουντωτό μουστάκι, που ο Αλεξάντερ θυμόταν ότι το χάιδευε όταν ήταν παιδί, αλλά εδώ και αρκετά χρόνια δεν τολμούσε πλέον να το κάνει. Ο Κονσταντίν σωριάστηκε στον πάγκο απέναντι από το γιο του.

«Το φαγητό θα είναι έτοιμο σε μισή ώρα», είπε η Γελιένα, καθώς έκοβε την πατάτα σε κύβους.

«Πρέπει να μιλάμε μόνο αγγλικά όταν είμαστε μόνοι μας», είπε ο Κονσταντίν.

«Γιατί;» ρώτησε η Γελιένα στη μητρική της γλώσσα. «Δε συνάντησα ποτέ στη ζωή μου κάποιον Άγγλο, και δε φαντάζομαι να συναντήσω ποτέ».

«Γιατί αν ο Αλεξάντερ κερδίσει αυτή την υποτροφία και πάει στη Μόσχα, θα πρέπει να μιλάει άπταιστα τη γλώσσα των εχθρών μας».

«Αλλά οι Βρετανοί και οι Αμερικανοί πολέμησαν στην ίδια πλευρά μ' εμάς στον πόλεμο, μπαμπά».

«Στην ίδια πλευρά, ναι», είπε ο πατέρας του, «αλλά μόνο επειδή μας θεωρούσαν το μικρότερο από τα δύο κακά». Ο Αλεξάντερ το σκέφτηκε λίγο αυτό, ενώ ο πατέρας του σηκώνόταν. «Θα παίξουμε μια παρτίδα σκάκι ενώ περιμένουμε;» ρώτησε. Ο Αλεξάντερ έγνεψε καταφατικά. Αυτό ήταν το αγαπημένο του κομμάτι της μέρας. «Στήσε τη σκακιέρα μέχρι να πάω να πλύνω τα χέρια μου».

Μόλις ο Κονσταντίν έφυγε από την κουζίνα, η Γελιένα ψιθύρισε: «Γιατί δεν τον αφήνεις να κερδίσει για μια φορά;»

«Ποτέ», είπε ο Αλεξάντερ. «Έτσι κι αλλιώς, θα το καταλάβαινε

αν δεν έκανα αρκετή προσπάθεια και θα μου τις έβρεχε». Άνοιξε το συρτάρι του τραπεζιού της κουζίνας και έβγαλε μια παλιά, ξύλινη σκακιέρα και ένα κουτί με πόνια από τα οποία έλειπε ένα και έτσι, κάθε βράδυ, μια αλατιέρα έπρεπε να αντικαθιστά έναν αξιωματικό.

Ο Αλεξάντερ μετακίνησε το στρατιώτη του βασιλιά του δύο τετράγωνα μπροστά πριν επιστρέψει ο πατέρας του. Ο Κωνσταντίν ανταποκρίθηκε αμέσως, κουνώντας το στρατιώτη της βασίλισσάς του ένα τετράγωνο μπροστά.

«Πώς τα πήγατε στο ματς;» ρώτησε.

«Νικήσαμε τρία-μηδέν», είπε ο Αλεξάντερ, κουνώντας το άλογο της βασίλισσάς του.

«Δεν έφαγες ούτε ένα γκολ, μπράβο», είπε ο Κωνσταντίν. «Αν και είσαι ο καλύτερος τερματοφύλακας που είχε το σχολείο εδώ και χρόνια, το πιο σημαντικό παραμένει να κερδίσεις την υποτροφία. Υποθέτω πως δεν έχεις μάθει ακόμα κάτι;»

«Τίποτε», είπε ο Αλεξάντερ, ενώ έκανε την επόμενη κίνησή του. Λίγες στιγμές αργότερα, ο πατέρας του ανταπέδωσε. «Μπαμπά, μπορώ να ρωτήσω αν κατάφερες να βρεις εισιτήριο για τον αγώνα του Σαββάτου;»

«Όχι», ομολόγησε ο πατέρας του, χωρίς να τραβήξει τα μάτια του από τη σκακιέρα. «Πιο εύκολο είναι να βρεις παρθένα στη λεωφόρο Νιέφσκι, παρά εισιτήριο».

«Κωνσταντίν!» είπε η Γελιένα. «Μπορεί να φέρεσαι σαν λιμενεργάτης όταν είσαι στη δουλειά, αλλά όχι στο σπίτι».

Ο Κωνσταντίν χαμογέλασε πλατιά στο γιο του. «Αλλά υποσχέθηκαν δύο εισιτήρια στο θείο σου, τον Κόλια, για τις κερκίδες και καθώς εμένα δε με ενδιαφέρει να πάω...» Ο Αλεξάντερ πήδησε στον αέρα, ενώ ο πατέρας του έκανε την επόμενη κίνησή του, ευχαριστημένος που είχε αποσπάσει την προσοχή του γιου του.

«Θα μπορούσες να είχες όσα εισιτήρια ήθελες», είπε η Γελιένα, «αρκεί να δεχόσουν να γίνεις μέλος του κόμματος».

«Όπως ξέρεις καλά, αυτό δεν είμαι διατεθειμένος να το κάνω. *Quid pro quo**. Εσύ μου έμαθες αυτή την έκφραση», είπε ο Κωνσταντίν κοιτάζοντας το γιο του. «Μην το ξεχνάς ποτέ, αυτοί οι τύποι περιμένουν πάντα κάτι σε αντάλλαγμα, και δεν είμαι διατεθειμένος να προδώσω τους φίλους μου για δύο εισιτήρια για έναν ποδοσφαιρικό αγώνα».

* «Αυτό αντ' αυτού», στα λατινικά. (Σ.τ.Μ.)

«Αλλά δεν είχαμε φτάσει για χρόνια στον ημιτελικό του κυπέλλου», είπε ο Αλεξάντερ.

«Και, πιθανότατα, δε θα ξαναφτάσουμε ποτέ όσο ζω. Αλλά χρειάζονται πολλά περισσότερα από αυτό για να με αναγκάσουν να μπω στο Κομμουνιστικό Κόμμα».

«Ο Βλαντίμιρ είναι ήδη Πιονιέρος και έκανε αίτηση για την Κομ-σομόλ*», είπε ο Αλεξάντερ, μετά την επόμενη κίνησή του.

«Δε μου κάνει εντύπωση», είπε ο Κονσταντίν. «Αλλιώς δε θα είχε πιθανότητα να μπει στην Κα-Γκε-Μπε, που είναι το φυσικό περιβάλλον γι' αυτό το είδος των μικροβίων».

Για μια ακόμα φορά, η προσοχή του Αλεξάντερ αποσπάστηκε. «Γιατί είσαι πάντα τόσο αυστηρός μαζί του, μπαμπά;»

«Γιατί είναι ένας ύπουλος μικρός μπάσταρδος, ακριβώς σαν τον πατέρα του. Φρόντισε να μην του εμπιστευτείς ποτέ μυστικό, γιατί πριν φτάσεις καν σπίτι θα το έχει μάθει η Κα-Γκε-Μπε».

«Δεν είναι και τόσο έξυπνος», είπε ο Αλεξάντερ. «Είλικρινά, θα είναι τυχερός αν τον πάρουν στο κρατικό πανεπιστήμιο».

«Μπορεί να μην είναι έξυπνος, αλλά είναι πονηρός και ανελέητος, ένας επικίνδυνος συνδυασμός. Πίστεψέ με, θα πουλούσε ακόμα και τη μάνα του για ένα εισιτήριο για τον τελικό του κυπέλλου, πιθανόν και για τον ημιτελικό».

«Το φαγητό είναι έτοιμο», είπε η Γελιένα.

«Να το θεωρήσουμε ισοπαλία;» είπε ο Κονσταντίν.

«Φυσικά όχι, μπαμπά. Θέλω έξι κινήσεις για να κάνω ματ, και το ξέρεις».

«Σταματήστε να τσακώνεστε εσείς οι δύο», είπε η Γελιένα, «και στρώστε το τραπέζι».

«Πότε ήταν η τελευταία φορά που κατάφερα να σε νικήσω;» ρώτησε ο Κονσταντίν, καθώς έβαζε το βασιλιά του στην άκρη.

«Στις 19 Νοεμβρίου 1967», είπε ο Αλεξάντερ, καθώς σηκώνονταν και έδιναν τα χέρια.

Ο Αλεξάντερ ακούμπησε την αλατιέρα πάλι στο τραπέζι και έβαλε τα πιάνα στο κουτί τους, ενώ ο πατέρας του κατέβαζε τρία πιάτα από το ράφι πάνω από το νεροχύτη. Ο Αλεξάντερ άνοιξε το συρτάρι

* Πιονιέροι: η Οργάνωση Νέων Πρωτοπόρων της ΕΣΣΔ, για παιδιά από 8 έως 15 ετών· Κομσομόλ: η Κομμουνιστική Ένωση Νεολαίας της ΕΣΣΔ. (Σ.τ.Μ.)

της κουζίνας και έβγαλε τρία μαχαίρια και τρία πιρούνια, παράταιρα μεταξύ τους. Θυμήθηκε μια παράγραφο από το *Πόλεμος και Ειρήνη* που είχε μόλις μεταφράσει. Οι Ραστόφ απολάμβαναν συχνά δείπνο με πέντε πιάτα (το δείπνο ήταν καλύτερη λέξη από το βραδινό –θα το άλλαζε μόλις γύριζε στο δωμάτιό του), και για κάθε πιάτο είχαν διαφορετικά ασημένια μαχαιροπίρουνα. Η οικογένεια είχε, επίσης, μια ντουζίνα υπηρέτες με λιβρέα, που έστεκαν πίσω από κάθε καρέκλα, για να σερβίρουν τα γεύματα που είχαν ετοιμάσει τρεις μαγείρισσες, οι οποίες δε φαίνονταν να βγαίνουν ποτέ από την κουζίνα. Αλλά ο Αλεξάντερ ήταν βέβαιος πως καμία από τις μαγείρισσες των Ραστόφ δεν ήταν καλύτερη από τη μητέρα του, αλλιώς δε θα δούλευε στη λέσχη αξιωματικών.

Κάποια μέρα... είπε στον εαυτό του, καθώς τέλειωνε το στρώσιμο του τραπέζιού και καθόταν πάλι στον πάγκο απέναντι από τον πατέρα του. Η Γελιένα έφερε ό,τι είχε ετοιμάσει, μοιρασμένο στα τρία, αλλά όχι σε ίσες μερίδες. Είχε «αναδομήσει», μια λέξη που της είχε μάθει ο Αλεξάντερ, την παχιά μπριζόλα, τα παστινάκια και τις πατάτες από τα απομεινάρια των αξιωματικών. Η Γελιένα ήξερε να λέει «Τίποτε δεν πάει χαμένο» και στις δύο γλώσσες.

«Έχω μια συνάντηση στην εκκλησία απόψε», είπε ο Κονσταντίν, πιάνοντας το πιρούνι του. «Αλλά δε θα αργήσω».

Ο Αλεξάντερ έκοψε την μπριζόλα του σε μπόλικά κομμάτια, μασώντας κάθε ένα αργά, τρώγοντας μια μπουκιά ψωμί στο ενδιάμεσο και πίνοντας μια γουλιά νερό. Άφησε το παστινάκι του τελευταίο. Η αδιάφορη γεύση του έμεινε στον ουρανίσκο του. Δεν ήταν καν σίγουρος ότι του άρεσε. Στο *Πόλεμος και Ειρήνη*, μόνο οι υπηρέτες έτρωγαν παστινάκια. Συνέχισαν να μιλούν αγγλικά, ενώ απολάμβαναν το γεύμα τους.

Ο Κονσταντίν στράγγισε το ποτήρι με το νερό του, σφούγγισε τα χείλη του στο μανίκι του μπουφάν του και βγήκε χωρίς να πει άλλη λέξη.

«Μπορείς να επιστρέψεις στα βιβλία σου, Αλεξάντερ. Θα τελειώσω γρήγορα με τα πιάτα», είπε η μητέρα του, κουνώντας το χέρι της.

Ο Αλεξάντερ υπάκουσε ευχαρίστως. Στο δωμάτιό του, αντικατέστησε τη λέξη «βραδινό» με τη λέξη «δείπνο», έπειτα προχώρησε στην επόμενη σελίδα, και συνέχισε να μεταφράζει το αριστούργημα του Τολστόι. *Οι Γάλλοι προέλαυναν προς τη Μόσχα...*

Ο Κονσταντίν βγήκε από την πολυκατοικία στο δρόμο, χωρίς να αντιληφθεί ένα ζευγάρι μάτια που τον παρακολουθούσαν από ψηλά.

Ο Βλαντίμιρ χάξευε άσκοπα στο παράθυρο, καθώς δεν μπορούσε να συγκεντρωθεί στα μαθήματά του, όταν εντόπισε το σύντροφο Καρπιένκο να βγαίνει από το κτίριο. Ήταν η τρίτη φορά εκείνη την εβδομάδα. Πού πήγαινε νυχτιάτικα; Ίσως θα έπρεπε να μάθει. Βγήκε γρήγορα από το δωμάτιό του και προχώρησε, πατώντας στα νύχια, στο διάδρομο. Έριξε μια κλεφτή ματιά στο μπροστινό δωμάτιο, από όπου ακουγόταν ένα δυνατό ροχαλητό, και είδε τον πατέρα του ξαπλωμένο στην παμπάλαια πολυθρόνα του, με ένα άδειο μπουκάλι βότκα δίπλα του, στο πάτωμα. Άνοιξε και έκλεισε σιγανά την εξώπορτα, κι έπειτα κατέβηκε σαν αστραπή τα πέτρινα σκαλοπάτια και βγήκε στο δρόμο. Κοιτώντας προς τα αριστερά, εντόπισε τον κύριο Καρπιένκο να στρίβει στη γωνία, κι έτρεξε προς τα εκεί, κόβοντας ταχύτητα μόνο όταν έφτασε στο τέρμα του δρόμου.

Έβγαλε προσεχτικά το κεφάλι του από τη γωνία, και είδε το σύντροφο Καρπιένκο να μπαίνει στο ναό του Αποστόλου Ανδρέα. Έχασα το χρόνο μου, σκέφτηκε ο Βλαντίμιρ. Η Κα-Γκε-Μπε μπορεί να αποδοκίμαζε την Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά δεν την είχε απαγορεύσει. Ήταν έτοιμος να κάνει μεταβολή και να γυρίσει σπίτι του, όταν από τις σκιές ξεπρόβαλε ένας άλλος άντρας, που δεν τον είχε δει ποτέ τις Κυριακές στη λειτουργία.

Ο Βλαντίμιρ φρόντισε να μένει αθέατος, καθώς πλησίαζε αργά προς την εκκλησία. Είδε δύο ακόμα άντρες να έρχονται από την αντίθετη κατεύθυνση και να μπαίνουν γρήγορα μέσα, αλλά έπειτα πάγωσε, καθώς άκουσε βήματα από πίσω του. Πήδησε πάνω από τον τοίχο του περιβόλου και ξάπλωσε στο έδαφος, περιμένοντας να περάσει ο άντρας. Έπειτα, γλίστρησε ανάμεσα στις ταφόπλακες προς το πίσω μέρος της εκκλησίας και μια πόρτα που χρησιμοποιούσαν μόνο οι χορωδοί. Έστριψε το βαρύ πόμολο και βλαστήμησε όταν η πόρτα δεν άνοιξε.

Κοιτώντας τριγύρω, εντόπισε ένα μισάνοιχτο παράθυρο από πάνω του. Δεν μπορούσε να το φτάσει, κι έτσι χρησιμοποίησε μια πέτρινη πλάκα σαν σκαλοπάτι και τεντώθηκε προς τα πάνω. Με την τρίτη απόπειρα κατάφερε να αρπαχτεί από το περβάζι του παραθύρου και, καταβάλλοντας υπεράνθρωπη προσπάθεια, τραβήχτηκε προς τα πάνω, στρίμωξε το λιγνό κορμί του μέσα από το μισάνοιχτο παράθυρο, και έπεσε στο πάτωμα από την άλλη πλευρά.

Ο Βλαντίμιρ προχώρησε πατώντας στα νύχια στο πίσω μέρος της εκκλησίας, μέχρι που έφτασε στο ιερό και κρύφτηκε πίσω από την Αγία Τράπεζα. Μόλις οι παλμοί της καρδιάς του επανήλθαν στο φυσιολογικό, κρυφοκοίταξε από την άκρη της Αγίας Τράπεζας και είδε μια ντουζίνα άντρες να κάθονται στα στασίδια της χορωδίας, απορροφημένοι από τη συζήτησή τους.

«Λοιπόν, πότε θα μοιραστείς την ιδέα σου με τους υπόλοιπους εργάτες;» ρώτησε ένας από τους άντρες.

«Το επόμενο Σάββατο, Στιεπάν», είπε ο Κονσταντίν, «όταν όλοι οι σύντροφοί μας θα μαζευτούν για τη μηνιαία συνέλευση. Δεν πρόκειται να βρω καλύτερη ευκαιρία για να τους πείσω να ενωθούν μαζί μας».

«Δε θα κάνεις ούτε μια νύξη σε μερικούς από τους παλιότερους για ό,τι έχεις στο μυαλό σου;» ρώτησε ένας άλλος.

«Όχι. Η μοναδική ελπίδα επιτυχίας που έχουμε είναι ο αιφνιδιασμός. Δε θέλουμε να πάρει είδηση η Κα-Γκε-Μπε τι ετοιμάζουμε».

«Αλλά θα υπάρχουν σίγουρα κατάσκοποι στην αίθουσα, που θα ακούν κάθε σου λέξη».

«Το ξέρω αυτό, Μιχαήλ. Αλλά τότε πια, το μόνο που θα μπορέσουν να αναφέρουν στα αφεντικά τους θα είναι ότι στηρίζουμε δυναμικά τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου σωματείου».

«Παρόλο που δεν αμφιβάλλω ότι οι άντρες θα σε υποστηρίξουν», είπε μια τέταρτη φωνή, «κανένας λόγος, όσο πύρινος και αν είναι, δεν μπορεί να σταματήσει την πορεία μιας σφαίρας». Αρκετοί από τους άντρες κούνησαν σοβαρά τα κεφάλια τους.

«Από τη στιγμή που θα έχω κάνει την ομιλία μου το Σάββατο», είπε ο Κονσταντίν, «η Κα-Γκε-Μπε θα διστάσει να κάνει κάτι τόσο ανόητο, γιατί αν το κάνει, οι άντρες θα ξεσηκωθούν σαν ένα σώμα, και δε θα μπορέσουν ποτέ να ξανακλείσουν το τζίνι στο μπουκάλι. Αλλά ο Γιούρι έχει δίκιο», συνέχισε. «Διακινδυνεύετε όλοι σας πολλά για ένα σκοπό στον οποίο εγώ πιστεύω από καιρό, οπότε αν κάποιος θέλει να αλλάξει γνώμη και να φύγει από την ομάδα, τώρα είναι η στιγμή να το κάνει».

«Δε θα βρεις κάποιον Ιούδα ανάμεσά μας», είπε μια άλλη φωνή, ενώ ο Βλαντίμιρ έπνιγε ένα βήξιμο. Οι άντρες σηκώθηκαν σύσσωμοι και χαιρέτησαν τον Καρπιένκο ως αρχηγό τους.

«Τότε θα συναντηθούμε ξανά το πρωί του Σαββάτου. Μέχρι τότε πρέπει να είμαστε διακριτικοί και να μη μας ξεφύγει λέξη».

Η καρδιά του Βλαντίμιρ χτυπούσε δυνατά, καθώς οι άντρες έσφιγ-

γαν ο ένας το χέρι του άλλου, πριν φύγουν από την εκκλησία. Δεν κουνήθηκε μέχρι που άκουσε τη μεγάλη δυτική πόρτα να κλείνει με θόρυβο, και ένα κλειδί να γυρίζει στην κλειδαριά. Τότε έτρεξε πάλι στο βεστιάριο και, με τη βοήθεια ενός σκαμιού, πέρασε πάλι στριμωχτά από το παράθυρο και κρατήθηκε από το περβάζι, πριν αφεθεί να πέσει στο έδαφος σαν έμπειρος παλαιστής. Αυτό ήταν το μοναδικό μάθημα στο οποίο ξεπερνούσε τον Αλεξάντερ.

Έχοντας συναίσθηση ότι δεν έπρεπε να χάσει ούτε λεπτό, ο Βλαντίμιρ έτρεξε στην αντίθετη κατεύθυνση από τον κύριο Καρπιένκο, προς ένα δρόμο ο οποίος δε χρειαζόταν πινακίδα που να γράφει ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΕΙΣΟΔΟΣ, καθώς κανείς εκτός από τους αξιωματούχους του κόμματος δε θα έμπαινε ποτέ στη λεωφόρο Τερεσκόβα. Ήξερε ακριβώς πού έμενε ο ταγματάρχης Παλιακόφ, αλλά αναρωτήθηκε αν θα τολμούσε να χτυπήσει την πόρτα του τέτοια ώρα. Ή, για να λέμε την αλήθεια, οποιαδήποτε ώρα.

Όταν έφτασε στο δρόμο με τα καταπράσινα δέντρα και το περιποιημένο καλντερίμι, ο Βλαντίμιρ στάθηκε και κοίταξε το σπίτι, ενώ κάθε δευτερόλεπτο που περνούσε, το θάρρος του τον εγκατέλειπε. Τελικά, έκανε κουράγιο και πλησίασε την εξόπορτα, αλλά τη στιγμή που ήταν έτοιμος να χτυπήσει, η πόρτα άνοιξε απότομα από έναν άντρα που δεν του άρεσε να τον αιφνιδιάζουν.

«Τι θέλεις, αγόρι;» ρώτησε ο ταγματάρχης, γραπώνοντας τον απρόσμενο επισκέπτη του από το αυτί.

«Έχω πληροφορίες», είπε ο Βλαντίμιρ, «και πέρυσι που επισκέφτηκες το σχολείο μας ψάχνοντας για νεοσύλλεκτους, μας είπες ότι οι πληροφορίες είναι χρυσάφι».

«Ελπίζω να αξίζουν τον κόπο», είπε ο Παλιακόφ, και τον τράβηξε μέσα χωρίς να αφήσει το αυτί του. Βρόντηξε την πόρτα πίσω του. «Άρχισε να μιλάς».

Ο Βλαντίμιρ ανέφερε με ακρίβεια όλα όσα είχε ακούσει στην εκκλησία. Μέχρι να τελειώσει την αφήγησή του, η πίεση στο αυτί του είχε αντικατασταθεί από ένα μπράτσο γύρω από τον ώμο του.

«Αναγνώρισες κανέναν άλλο εκτός από τον Καρπιένκο;» ρώτησε ο Παλιακόφ.

«Όχι, κύριε, αλλά ανέφερε τα ονόματα Γιούρι, Μιχαήλ και Στιεπάν».

Ο Παλιακόφ σημείωσε τα ονόματα και έπειτα είπε: «Θα πας στον αγώνα το Σάββατο;»

«Όχι, κύριε, τα εισιτήρια έχουν τελειώσει, και ο πατέρας μου δεν κατάφερε να...»

Σαν ταχυδακτυλουργός, ο προϊστάμενος της Κα-Γκε-Μπε εμφάνισε ένα εισιτήριο από μια εσωτερική τσέπη, και το έδωσε στον νεοσύλλεκτο πράκτορά του.

Ο Κωνσταντίν έκλεισε μαλακά την πόρτα της κρεβατοκάμαρας, για να μην ξυπνήσει τη γυναίκα του. Έβγαλε τις βαριές μπότες του, ξεντύθηκε και ξάπλωσε. Αν το πρωί έφευγε αρκετά νωρίς, δε θα χρειαζόταν να εξηγήσει στη Γελιένα όσα προετοιμάζαν ο ίδιος και οι ακόλουθοί του και, το σημαντικότερο, όσα σχεδίαζαν για τη συνάντηση του Σαββάτου. Καλύτερα να νόμιζε ότι είχε βγει για να τα πει, ακόμα και ότι ήταν με μια άλλη γυναίκα, παρά να τη φορτώσει με το βάρος της αλήθειας. Ήξερε πως θα έκανε ό,τι μπορούσε για να τον πείσει να μην προχωρήσει στην ομιλία που είχε ετοιμάσει.

Στο κάτω κάτω, δε ζούσαν και τόσο άσχημα, μπορούσε να την ακούσει να του υπενθυμίζει. Έμεναν σε μια πολυκατοικία που είχε ηλεκτρικό και τρεχούμενο νερό. Εκείνη είχε τη δουλειά της ως μαγείρισσα στη λέσχη αξιωματικών, και ο Αλεξάντερ περίμενε να μάθει αν είχε κερδίσει υποτροφία για τη φημισμένη σχολή ξένων γλωσσών της Μόσχας. Τι παραπάνω να ζητήσουν;

Να έρθει η μέρα που αυτά τα προνόμια θα είναι δεδομένα για όλους, θα της έλεγε ο Κωνσταντίν.

Έμεινε ξάγρυπνος, συντάσσοντας στο μυαλό του μια ομιλία που δε θα διακινδύνευε να γράψει σε χαρτί. Σηκώθηκε στις πεντέμισι, και πρόσεξε και πάλι να μην ξυπνήσει τη γυναίκα του. Έπλυνε το πρόσωπό του με παγωμένο νερό, αλλά δεν ξυρίστηκε, έπειτα φόρεσε τη φόρμα του και ένα τραχύ πουκάμισο, ξεκούμπωτο στο λαιμό και, τέλος, τις πολυφορεμένες μπότες του με τα καρφιά στη σόλα. Βγήκε αθόρυβα από την κρεβατοκάμαρα και πήρε το δοχείο με το κολατσιό του από την κουζίνα: ένα λουκάνικο, ένα σφιχτό βραστό αυγό, ένα κρεμμύδι, και δυο φέτες ψωμί και τυρί. Μόνο τα μέλη της Κα-Γκε-Μπε έτρωγαν καλύτερα.

Έκλεισε μαλακά την εξώπορτα πίσω του, κατέβηκε τα φαγωμένα πέτρινα σκαλιά, και βγήκε στον άδειο δρόμο. Διένυε πάντα με τα πόδια τα έξι χιλιόμετρα μέχρι τη δουλειά του, αποφεύγοντας τα συνωστισμένα λεωφορεία που μετέφεραν τους εργαζόμενους προς

και από τις αποβάθρες. Για να έχει την ελπίδα να επιβιώσει μετά το Σάββατο, έπρεπε να είναι σε καλή φυσική κατάσταση, σαν ένας εξαιρετικά εκπαιδευμένος στρατιώτης στο πεδίο της μάχης.

Όποτε προσπερνούσε κάποιο συνάδελφό του στο δρόμο, ο Κωνσταντίν τον χαιρετούσε με έναν περιπαιχτικό στρατιωτικό χαιρετισμό. Κάποιοι ανταπέδιδαν το χαιρετισμό, άλλοι κουνούσαν το κεφάλι, ενώ λίγοι, σαν κακοί Σαμαρείτες, έστρεφαν το κεφάλι αλλού. Αυτοί ήταν σαν να είχαν τον αριθμό της κομματικής τους ταυτότητας χαραγμένο στο μέτωπό τους.

Ο Κωνσταντίν έφτασε στις πύλες του λιμανιού μια ώρα αργότερα, και χτύπησε κάρτα. Ως επόπτης, ήθελε να φτάνει πρώτος και να φεύγει τελευταίος. Προχώρησε στις αποβάθρες, ενώ σκεφτόταν την πρώτη δουλειά που είχε για εκείνη τη μέρα. Ένα υποβρύχιο με προορισμό την Οδησό, στη Μαύρη Θάλασσα, είχε μόλις αγκυροβολήσει στην αποβάθρα 11 για ανεφοδιασμό σε καύσιμα και προμήθειες πριν συνεχίσει την πορεία του, αλλά δε θα τελείωνε πριν περάσει μία ώρα ακόμα. Μόνο οι πιο έμπιστοι άντρες μπορούσαν να πλησιάσουν στην αποβάθρα 11 εκείνο το πρωί.

Το μυαλό του Κωνσταντίν πέταξε στη συνάντηση της προηγούμενης νύχτας. Κάτι τον ενοχλούσε, αλλά δεν μπορούσε να το προσδιορίσει. Μήπως είχε σχέση με κάποιο πρόσωπο, αναρωτήθηκε, καθώς ένας τεράστιος γερανός, στην άλλη άκρη της αποβάθρας, άρχισε να σηκώνει το βαρύ φορτίο του και να το μετακινεί αργά προς το υποβρύχιο στην αποβάθρα 11.

Ο χειριστής που καθόταν στην καμπίνα του γερανού είχε επιλεγεί με προσοχή. Θα μπορούσε να ξεφορτώσει ολόκληρο άρμα μάχης πάνω σε ένα πλοίο με ακρίβεια εκατοστού. Αλλά δεν έκανε αυτό σήμερα. Σήμερα μετέφερε βαρέλια με πετρέλαιο σε ένα υποβρύχιο που θα έμενε βυθισμένο για μέρες, αλλά και αυτή ήταν μια δουλειά που απαιτούσε εξαιρετική ακρίβεια. Ευτυχώς δε φυσούσε καθόλου εκείνο το πρωί.

Ο Κωνσταντίν προσπάθησε να συγκεντρωθεί, καθώς επαναλάμβανε για μια ακόμα φορά το λόγο του. Αν κανένας από τους συναδέλφους του δεν άνοιγε το στόμα του, ήταν βέβαιος πως όλα θα πήγαιναν μια χαρά. Χαμογέλασε μόνος του.

Ο χειριστής του γερανού έλεγξε τη θέση του φορτίου του. Ήταν απόλυτα ισορροπημένο και ακίνητο. Περίμενε μια στιγμή ακόμα, πριν αρχίσει να σπρώχνει μαλακά ένα ψηλό, βαρύ λεβιέ. Ο μεγάλος

σφιγκτήρας άνοιξε και τρία βαρέλια με πετρέλαιο ελευθερώθηκαν. Έπεσαν με δύναμη στην αποβάθρα. Με ακρίβεια εκατοστού. Ο Κονσταντίν Καρπιένκο κοίταξε ψηλά, αλλά ήταν πια αργά. Σκοτώθηκε ακαριαία. Ένα φρικτό δυστύχημα, για το οποίο δεν μπορούσε να κατηγορηθεί κανείς. Ο άντρας στην καμπίνα ήξερε ότι έπρεπε να εξαφανιστεί πριν χτυπήσουν κάρτα οι άντρες της πρωινής βάρδιας. Έφερε το μπράτσο του γερανού στη θέση του, έσβησε τη μηχανή, βγήκε από την καμπίνα, και άρχισε να κατεβαίνει τη σκάλα.

Τρεις εργάτες τον περίμεναν μόλις πάτησε στην αποβάθρα. Χαμογέλασε στους συντρόφους του χωρίς να δει τη μακριά, οδοντωτή λεπίδα, μέχρι που χώθηκε στο στομάχι του και στριφογύρισε αρκετές φορές. Οι άλλοι δυο άντρες τον κρατούσαν ακίνητο μέχρι που σταμάτησε να κλαψουρίζει. Έδεσαν μαζί τα πόδια και τα χέρια του και τον πέταξαν στο νερό. Ανέβηκε στην επιφάνεια τρεις φορές, πριν τελικά εξαφανιστεί στα βάθη. Δεν είχε δηλώσει επίσημα παρουσία εκείνο το πρωί, οπότε θα περνούσε κάποιο διάστημα πριν προσέξει κάποιος ότι έλειπε.

Η κηδεία του Κονσταντίν Καρπιένκο έγινε στο ναό του Αποστόλου Ανδρέα. Η προσέλευση ήταν τόσο μεγάλη, ώστε το εκκλησίασμα είχε ξεχυθεί στο δρόμο πολύ πριν η χορωδία μπει στο κεντρικό κλίτος.

Ο επίσκοπος που εκφώνησε τον επικήδειο περιέγραψε το θάνατο του Κονσταντίν σαν τραγικό δυστύχημα. Αλλά μάλλον ήταν ένας από τους λιγοστούς ανθρώπους που είχαν πιστέψει το επίσημο ανακοινωθέν που είχε εκδοθεί από τη διοίκηση του λιμανιού, αφού είχε επικυρωθεί πρώτα από τη Μόσχα.

Κοντά στις πρώτες σειρές στέκονταν δώδεκα άντρες που ήξεραν πως δεν επρόκειτο για δυστύχημα. Είχαν χάσει τον αρχηγό τους, και η υπόσχεση για εξονυχιστική έρευνα που είχε δώσει η Κα-Γκε-Μπε δεν επρόκειτο να βοηθήσει το σκοπό τους, γιατί οι κρατικές έρευνες ανακοίνωναν συνήθως τα ευρήματά τους τουλάχιστον δυο χρόνια μετά, και μέχρι τότε η στιγμή θα είχε περάσει.

Μόνο η οικογένεια και οι στενοί φίλοι συγκεντρώθηκαν γύρω από τον τάφο για τον ύστατο χαιρετισμό. Η Γελιένα έριξε λίγο χώμα πάνω στο φέρετρο, καθώς το σώμα του άντρα της βυθιζόταν αργά στη γη. Ο Αλεξάντερ πίεζε τον εαυτό του να μην κλάψει. Η Γελιένα έκλαψε, αλλά έκανε ένα βήμα πίσω και έπιασε το γιο της από το

χέρι, κάτι που είχε χρόνια να κάνει. Ο Αλεξάντερ συνειδητοποίησε ξαφνικά πως, παρά τη νεαρή ηλικία του, ήταν τώρα ο αρχηγός της οικογένειας.

Σήκωσε το κεφάλι του και είδε τον Βλαντίμιρ, που δεν του είχε μιλήσει μετά το θάνατο του πατέρα του, μισοκρυμμένο στο πίσω μέρος της συνάθροισης. Όταν τα μάτια τους συναντήθηκαν, ο καλύτερος φίλος του τράβηξε γρήγορα το βλέμμα του. Τα λόγια του πατέρα του αντήχησαν στο μυαλό του Αλεξάντερ. *Είναι ύπουλος και ανελέητος. Πίστεψέ με, θα πουλούσε ακόμα και τη μάνα του για ένα εισιτήριο για τον τελικό του κυπέλου, πιθανόν και για τον ημιτελικό.* Ο Βλαντίμιρ δεν είχε αντέξει τον πειρασμό να πει στον Αλεξάντερ ότι είχε ένα εισιτήριο με θέση για τον αγώνα του Σαββάτου, παρόλο που δεν ήθελε να του πει ποιος του το είχε δώσει, ή τι είχε κάνει για να το αποκτήσει.

Ο Αλεξάντερ αναρωτήθηκε μέχρι πού ήταν ικανός να φτάσει ο Βλαντίμιρ για να εξασφαλίσει τη στρατολόγησή του στην Κα-Γκε-Μπε. Εκείνη τη στιγμή κατάλαβε ότι δεν ήταν πλέον φίλοι. Έπειτα από μερικά λεπτά, ο Βλαντίμιρ έφυγε βιαστικά, σαν τον Ιούδα μέσα στη νύχτα. Αν εξαιρούσε ότι δεν είχε φιλήσει τον πατέρα του Αλεξάντερ στο μάγουλο, είχε κάνει όλα τα υπόλοιπα.

Η Γελιένα και ο Αλεξάντερ έμειναν γονατισμένοι δίπλα στον τάφο πολλή ώρα αφότου έφυγαν όλοι οι υπόλοιποι. Όταν τελικά σηκώθηκε, η Γελιένα δεν μπόρεσε να μην αναρωτηθεί τι είχε κάνει ο άντρας της για να προκαλέσει τέτοια οργή. Μόνο κάποιο μέλος του κόμματος που θα είχε υποστεί απόλυτη πλύση εγκεφάλου θα πίστευε την επίσημη γραμμή, ότι έπειτα από το τραγικό δυστύχημα ο χειριστής του γερανού είχε αυτοκτονήσει. Μέχρι και ο Λεονίντ Μπρέζνιεφ, ο Γενικός Γραμματέας του κόμματος, είχε συμβάλει στην εξαπάτηση, καθώς ένας εκπρόσωπος του Κρεμλίνου ανακοίνωσε ότι ο σύντροφος Κονσταντίν Καρπιένκο είχε ανακηρυχθεί Ήρωας της Σοβιετικής Ένωσης, και η χήρα του θα λάμβανε πλήρη σύνταξη από το κράτος.

Η Γελιένα είχε ήδη στρέψει την προσοχή της στον άλλο άντρα της ζωής της. Είχε αποφασίσει ότι θα μετακόμιζαν στη Μόσχα, θα έβρισκε μια δουλειά, και θα έκανε ό,τι περνούσε από το χέρι της για να βοηθήσει στην εξέλιξη του γιου της. Αλλά έπειτα από μια μακριά συζήτηση που είχε με τον αδελφό της, τον Κόλια, δέχτηκε απρόθυμα να παραμείνει στο Λένινγκραντ και να συνεχίσει σαν να μην είχε

συμβεί τίποτε. Θα ήταν τυχερή αν κρατούσε τη δουλειά που είχε ήδη, καθώς τα πλοκάμια της Κα-Γκε-Μπε εκτείνονταν πολύ μακρύτερα από τη δική της, αμέτοχη, ύπαρξη.

Το Σάββατο, στον ημιτελικό του Κυπέλλου Σοβιετικής Ένωσης, η ΦΚ Ζενίτ νίκησε την Οντέσα δύο-ένα, και προκρίθηκε για να παίξει με την Τορπέντο Μόσχας στον τελικό.

Ο Βλαντίμιρ προσπαθούσε ήδη να σκεφτεί τι θα χρειαζόταν να κάνει για να εξασφαλίσει ένα εισιτήριο.